

8. Статистика та реєстри. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>

REFERENCES

Diatlova, V. V., Diatlova, Yu. V., and Yerokhina, D. O. "Rozvytok zovnishnyotorhovelnogo sektoru ekonomiky: metodychnyi aspekt otsiniuvannya rehionalnykh tendentsii" [Development for the Foreign Trade Sector of Economy: Methodological Aspect of Regional Trends Assessment]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, vol. 1, no. 18 (2022): 101-111. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.18.101-111>

"Global Trade Outlook and Statistics". April 2024. *WTO*. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_outlook24_e.pdf

Kovbatiuk, H. O. "Rol informatsiinykh tekhnolohii ta innovatsii v upravlinni zovnishnyotorhovelnou diialnistiu pidpriemstv" [The Role of Information Technologies and Innovations in the Management of Foreign Trade Activities of Enterprises]. *Economic Synergy*, no. 4 (2023): 128-146. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-4-9>

"Merchandise: Total trade and share, annual". *UNCTAD*. <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/data-viewer/US.TradeMerchTotal>

Romanenko, O. V., Alaverdian, L. M., and Yudicheva, O. P. "Otsinka perspektyv rozvytku zovnishnyoi torhivli tovaramy v umovakh voiennoho stanu v Ukraini" [Assessment of Prospects for the Development of Foreign Trade in Goods under the Conditions of Marital State in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 9 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.9.42>

"Statystyka ta reiestry" [Statistics and Registers]. *Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy*. <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>

"What is the WTO?" *World Trade Organization*. https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/whatis_e.htm

"Zahalna informatsiia pro Svitovu orhanizatsiiu torhivli" [General Information about the World Trade Organization]. *Ministerstvo ekonomiky Ukrainy*. <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94872f60-5734-4e7c-bcee-7873ffb2076d&title=ZagalnaInformatsiiaProSvitovuOrganizatsiiuTorgivliu>

УДК 658.5.011
JEL: F01; F60; O33; Q01
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-57-64>

УПРАВЛІННЯ ГЛОБАЛЬНИМИ ЛАНЦЮГАМИ ВАРТОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

©2024 ФАРЕНЮК Н. В.

УДК 658.5.011
JEL: F01; F60; O33; Q01

Фаренюк Н. В. Управління глобальними ланцюгами вартості в умовах сталого розвитку

Управління глобальними ланцюгами вартості є критичним аспектом сучасного бізнесу, що стає ще більш актуальним в умовах сталого розвитку. Глобальні ланцюги вартості включають всі етапи створення, виробництва та постачання продуктів, починаючи від постачальників сировини до кінцевих споживачів. Ефективне управління цими ланцюгами сприяє оптимізації витрат, підвищенню якості продукції та задоволенню потреб клієнтів. Водночас, зростаюча увага до сталого розвитку вимагає від підприємств інтеграції екологічних, соціальних та економічних аспектів у свої операції. Саме тому в представленій роботі розглянуті основні аспекти управління глобальними ланцюгами вартості з урахуванням змінюваних умов сучасного глобального економічного простору. Метою представленої роботи є визначення теоретико-методичних і практичних аспектів управління глобальними ланцюгами вартості в умовах сталого розвитку. Основними методами, що були використані в роботі, є: метод порівняння для визначення особливостей змінних умов сучасного глобального економічного простору; методи аналізу та синтезу для визначення складових системи управління глобальними ланцюгами вартості; методи дедукції та індукції; метод узагальнення; логічний метод; аналітичний метод; графічний і табличний методи для представлення результатів, отриманих у ході дослідження. Зростаюча увага до екологічної та соціальної відповідальності вимагає від компаній інтеграції принципів сталого розвитку в управління ланцюгами вартості. Це включає зниження викидів парникових газів, використання екологічно чистих матеріалів, забезпечення справедливих умов праці та соціальної відповідальності. Управління витратами, забезпечення конкурентоспроможності та адаптація до змін ринкових умов є ключовими економічними викликами. Оптимізація логістики, зниження витрат на зберігання та транспортування, а також поліпшення управління запасами також є важливими аспектами. Використання сучасних технологій дозволяє підвищити ефективність управління ланцюгами вартості. Інтернет речей дає можливість здійснювати моніторинг у режимі реального часу, великі дані допомагають в аналізі та прогнозуванні попиту, а штучний інтелект сприяє автоматизації процесів. Отже, управління глобальними ланцюгами вартості в умовах сталого розвитку є складним, але необхідним завданням для сучасних підприємств. Інтеграція екологічних, соціальних та економічних аспектів у стратегії управління дозволяє досягти довготривалої конкурентоспроможності та стійкості. Використання сучасних технологій, розвиток партнерств і гнучкість у реагуванні на зміни є ключовими елементами успішного управління ланцюгами вартості в умовах сталого розвитку.

Ключові слова: циркулярна економіка, сталий розвиток, «зелена» економіка, фінансування, фінансові інструменти, циркулярні бізнес-моделі, глобальні ланцюги вартості, регулювання.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 20.

Фаренюк Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних фінансів, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка (вул. Юрія Іллєнка, 36/1, Київ, 04119, Україна)
E-mail: mf.fnv@clouds.iir.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6695-3911>

UDC 658.5.011
 JEL: F01; F60; O33; Q01

Fareniuk N. V. Managing Global Value Chains in a Sustainable Development Environment

Managing global value chains is a critical aspect of modern business, which becomes even more relevant in the context of sustainable development. Global value chains include all stages of creating, manufacturing, and supplying products, from raw material suppliers to end consumers. Effective management of these chains helps to optimize costs, improve product quality, and meet customer needs. At the same time, the growing focus on sustainability requires businesses to integrate environmental, social, and economic aspects into their operations. That is why the presented article considers the main aspects of management of global value chains, taking into account the changing conditions of the modern global economic space. The aim of the presented study is to determine the theoretical, methodological and practical aspects of managing global value chains in the context of sustainable development. The main methods used in the preparation of the article are: the method of comparison to determine the features of the variable conditions of the modern global economic space; methods of analysis and synthesis to determine the components of the global value chain management system; methods of deduction and induction; method of generalization; logical method; analytical method; graphical and tabular methods for presenting the results obtained in the course of the study. The growing focus on environmental and social responsibility requires companies to integrate sustainability principles into value chain management. This includes reducing greenhouse gas emissions, using environmentally friendly materials, ensuring fair working conditions, and social responsibility. Managing costs, ensuring competitiveness, and adapting to changing market conditions are key economic challenges. Optimizing logistics, reducing storage and transportation costs, and improving inventory management are another aspects that are of importance. The use of modern technologies allows you to increase the efficiency of value chain management. The Internet of Things makes it possible to monitor in real-time, big data helps in analyzing and forecasting demand, and artificial intelligence contributes to the automation of processes. Consequently, managing global value chains in a sustainable environment is a challenging but necessary task for modern enterprises. The integration of environmental, social and economic aspects into management strategies allows for long-term competitiveness and sustainability. The use of modern technologies, the development of partnerships and the flexibility in responding to changes are key elements of successful value chain management in a sustainable development environment.

Keywords: circular economy, sustainable development, green economy, financing, financial instruments, circular business models, global value chains, regulation.
Fig.: 2. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 20.

Fareniuk Natalia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Finance, Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv (36/1 Yuriia Illienka Str., Kyiv, 04119, Ukraine)
E-mail: mf.fnv@clouds.iir.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6695-3911>

Сучасний глобальний економічний простір загалом і глобальне бізнес-середовище зокрема сьогодні характеризується високим рівнем глобалізації та взаємопов'язаності, що приводить до виникнення складних глобальних ланцюгів вартості. Саме тому ланцюги включають весь спектр діяльності – від постачання сировини до кінцевої доставки продуктів та послуг споживачам. Однак у контексті зростаючого усвідомлення важливості сталого розвитку підприємства стикаються з новими викликами та можливостями щодо оптимізації своїх глобальних ланцюгів вартості.

Так, сталий розвиток передбачає збалансоване врахування економічних, соціальних та екологічних аспектів у процесі ведення бізнесу. Для глобальних ланцюгів вартості зазначене означає необхідність впровадження практик, які мінімізують негативний вплив на навколишнє середовище, сприяють соціальній справедливості та забезпечують економічну ефективність [1; 3; 5; 8]. Таким чином, управління глобальними ланцюгами вартості в умовах сталого розвитку стає ключовим фактором для досягнення довгострокового успіху та конкурентоспроможності підприємств. Саме тому на рис. 1 наведено схематичне зображення сутності глобальних ланцюгів вартості.

Також слід зазначити, що однією із основних складових управління сталими глобальними ланцюгами вартості є впровадження принципів циркулярної економіки, яка передбачає повторне використання ресурсів, переробку відходів та зменшення залежності від матеріалів, які не відновлюються. Представлений процес сприяє зменшенню шкідливого екологічного сліду підприємств і підвищенню ефективності використання ресурсів.

Ще одним важливим аспектом є соціальна відповідальність бізнесу, яка включає забезпечення справедливих умов праці, повагу до прав людини та сприяння розвитку місцевих громад. Упровадження цих принципів у глобальні ланцюги вартості дозволяє не лише зменшити ризики, пов'язані з репутацією та регуляторними вимогами, але й підвищити довіру споживачів та партнерів.

Ефективне управління глобальними ланцюгами вартості в умовах сталого розвитку вимагає інтеграції новітніх технологій та інновацій. Цифровізація, автоматизація та аналітика даних дозволяють покращити прозорість, відстежуваність та контроль за всіма етапами ланцюга вартості, що сприяє більш ефективному прийняттю рішень та зниженню операційних витрат.

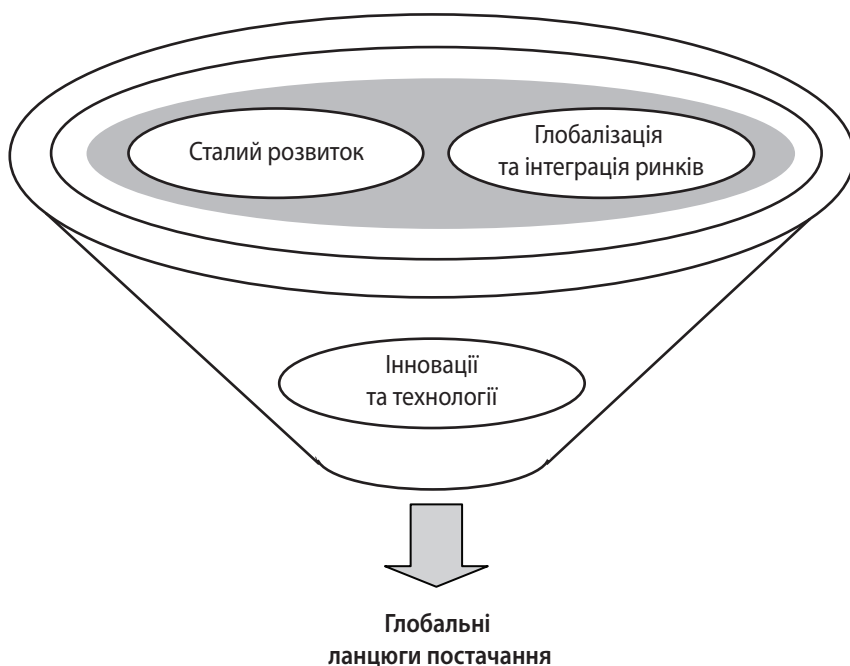

Рис. 1. Глобальні ланцюги вартості

Джерело: складено автором на основі [2; 7; 9; 14; 17; 18; 20].

Зазначимо, що управління глобальними ланцюгами вартості є сьогодні критично важливим аспектом для сучасних підприємств, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними в умовах глобалізації та швидких технологічних змін. Основна мета глобальних ланцюгів вартості полягає в ефективному та раціональному управлінні всіма етапами – від постачання сировини до доставки кінцевого продукту споживачу. Проте в цьому процесі виникає ряд серйозних проблем, які потребують всебічного аналізу та розробки ефективних рішень.

Отже, управління глобальними ланцюгами вартості в умовах сталого розвитку є складним, але необхідним завданням для сучасних підприємств. Воно вимагає комплексного підходу, що поєднує економічну ефективність, екологічну відповідальність та соціальну справедливість, що, своєю чергою, сприяє довгостроковій стійкості та успіху бізнесу в глобальному масштабі.

Проблематика дослідження глобальних ланцюгів вартості як сучасного явища трансформаційного глобального економічного простору знайшло своє відображення в роботах багатьох учених та економістів, таких як: Gereffi G., Fernandez-Stark K., Humphrey J., Sturgeon T., Пірної О., Грушко В., Дугінець Г., Кизим М., Ковчар Р. та інші. Також слід зазначити, що проблематика розвитку глобальних ланцюгів вартості в умовах цифрової економіки, екологізації, активізації соціальної відповідальності та циркулярної економіки знайшла своє ві-

дображення в роботах Булатової О., Десятнюк О., Іващенко О., Крисоватого А., Мельник Т., Мельниченко С., Птащенко О, Резнікової Н., Рубцової М. та інших. Проте велика увага, привернута до даної проблематики, все ж залишає можливість для подальших її досліджень через мінливість сучасного глобального економічного простору та все більшу увагу до соціальної відповідальності бізнесу та екологізації.

Метою дослідження є визначення та обґрунтування теоретико-методологічних основ і практичних аспектів управління глобальними ланцюгами вартості в умовах сталого розвитку.

Спираючись на теоретичні дослідження [4; 5; 12; 15; 16; 19], зауважимо, що під поняттям «управління глобальними ланцюгами вартості» можна розуміти комплексний процес, який охоплює планування, організацію, контроль та оптимізацію всіх етапів створення та доставки продукції від постачальників сировини до кінцевих споживачів у глобальному масштабі. Такий інтегрований підхід дозволяє сконцентруватися на забезпеченні ефективності, прозорості та стійкості всіх складових ланцюга вартості. Також доцільним є представлення основних компонентів управління глобальними ланцюгами вартості в *табл. 1*.

Ефективне управління глобальними ланцюгами вартості дозволяє підприємствам підвищити свою конкурентоспроможність, забезпечити довгострокову стійкість і зробити свій внесок у сталий

Основні компоненти управління глобальними ланцюгами вартості

Компонент	Характеристика
Постачання	Відбір надійних постачальників, які можуть забезпечити якісні матеріали за конкурентоспроможними цінами; умови співпраці, включно з цінами, термінами постачання, якістю продукції та умовами оплати
Виробництво	Визначення обсягів виробництва на основі попиту, ресурсів та потужностей; забезпечення необхідних запасів сировини та комплектуючих для безперервного виробництва, мінімізація витрат на зберігання
Логістика	Організація ефективних і економічно вигідних способів доставки продукції на всіх етапах ланцюга; оптимізація процесів зберігання та управління запасами готової продукції
Розподіл	Вибір каналів дистрибуції для доставки продукції до кінцевих споживачів; управління відносинами з клієнтами
Зворотний зв'язок	Моніторинг та оцінка; використання нових технологій та підходів для підвищення ефективності та стійкості ланцюга вартості

Джерело: складено автором на основі [3; 5–7; 13; 17; 19].

розвиток глобальної економіки. Тому в *табл. 2* наведемо ключові аспекти управління глобальними ланцюгами вартості.

Отже, управління глобальними ланцюгами вартості є складним, багатограним процесом, який вимагає інтеграції різноманітних функцій та врахування численних факторів.

На *рис. 2* наведено взаємозв'язок елементів системи управління глобальними ланцюгами вартості.

Спираючись на зазначене вище, у *табл. 3* доцільним є представлення узагальнення основних аспектів, які мають суттєвий вплив на розвиток системи управління глобальними ланцюгами вартості.

Таким чином, управління глобальними ланцюгами вартості в умовах сталого розвитку вимагає комплексного підходу, що поєднує економічну ефективність, екологічну відповідальність та соціальну справедливість. Представлене завдання є надзвичайно складним, але критично важливим для забезпечення довгострокового успіху та стійкості сучасних підприємств у глобальному масштабі. Потреба в упровадженні інноваційних рішень, адаптації до швидких змін і забезпеченні стійкості є ключовими аспектами, які визначають ефективність управління глобальними ланцюгами вартості.

ВИСНОВКИ

Управління глобальними ланцюгами вартості є важливою складовою сучасного бізнесу, яка

Таблиця 2

Ключові аспекти управління глобальними ланцюгами вартості

Аспект	Характеристика
Прозорість	Забезпечення прозорості на всіх етапах ланцюга вартості є критично важливим для підтримки довіри з боку споживачів та регуляторних органів
Стійкість	Упровадження принципів сталого розвитку в усі процеси ланцюга вартості допомагає зменшити негативний вплив на довкілля та сприяти соціальній відповідальності
Інноваційність	Використання сучасних технологій, таких як великі дані, штучний інтелект та автоматизація, дозволяє поліпшити управління глобальними ланцюгами вартості
Управління ризиками	Ідентифікація, оцінка та управління ризиками є важливими складовими ефективного управління глобальними ланцюгами вартості
Комунікації	Ефективне управління глобальними ланцюгами вартості потребує тісної співпраці між усіма учасниками ланцюга – від постачальників та виробників до дистриб'юторів та споживачів

Джерело: структуровано автором на основі [3; 5; 11; 13; 17; 19].

Рис. 2. Система управління глобальними ланцюгами вартості

Джерело: сформовано автором на основі [4–6; 10; 11].

Таблиця 3

Основні аспекти, які мають вплив на систему управління глобальними ланцюгами вартості

Аспект	Характеристика
Координація та інтеграція	Глобальні ланцюги вартості включають велику кількість постачальників, виробників, дистриб'юторів та інших учасників, що знаходяться в різних країнах з різними економічними, культурними та регуляторними умовами. Координація та інтеграція діяльності всіх цих учасників є надзвичайно складним завданням, яке вимагає високого рівня взаємодії та прозорості
Глобальні ризики	Глобальні ланцюги вартості піддаються різноманітним ризикам, таким як політична нестабільність, економічні кризи, природні катастрофи та пандемії
Стійкість та екологічна відповідальність	В умовах зростаючого тиску з боку суспільства та регуляторних органів підприємства повинні забезпечувати стійкість своїх глобальних ланцюгів вартості, що включає зменшення екологічного впливу, використання відновлюваних ресурсів та впровадження екологічно чистих технологій. Водночас необхідно враховувати економічну ефективність таких заходів
Технологічність та інноваційність	Інтеграція новітніх технологій, таких як цифровізація, Інтернет речей, управління глобальними ланцюгами вартості
Соціальна відповідальність	Підприємства все частіше зобов'язані враховувати соціальну відповідальність у своїх глобальних ланцюгах вартості, що включає забезпечення справедливих умов праці, дотримання прав людини та підтримку місцевих громад. Недотримання цих вимог може призвести до серйозних репутаційних втрат і правових санкцій
Прозорість	Забезпечення прозорості та відстежуваності на всіх етапах глобального ланцюга вартості є важливим для підтримки довіри споживачів, партнерів та регуляторних органів

Джерело: систематизовано автором за [2; 4–6; 8; 12; 14].

забезпечує ефективність, стійкість і конкурентоспроможність підприємств у глобальному масштабі. В умовах стрімкого розвитку технологій, зростаючих вимог до екологічної відповідальності та соціальної справедливості підприємства змушені

постійно адаптувати свої стратегії та практики управління глобальними ланцюгами вартості.

Також як висновки можливо зазначити таке:
 ✦ управління глобальними ланцюгами вартості вимагає інтеграції всіх етапів створен-

ня та доставки продукції – від постачання сировини до кінцевого споживача. Комплексний підхід дозволяє оптимізувати процеси, знижувати витрати та підвищувати якість обслуговування клієнтів;

- ✦ сучасні технології, такі як великі дані, штучний інтелект, блокчейн та Інтернет речей, відіграють ключову роль у поліпшенні управління глобальними ланцюгами вартості. Вони забезпечують прозорість, відстежуваність та ефективність усіх процесів, сприяючи швидкому реагуванню на зміни ринку та зниженню ризиків;
- ✦ в умовах зростаючого тиску з боку регуляторних органів та суспільства підприємства повинні впроваджувати принципи сталого розвитку, що включає використання ресурсів, які відновлюються, зменшення викидів та відходів, а також упровадження циркулярної економіки;
- ✦ підприємства зобов'язані враховувати соціальну відповідальність у своїх глобальних ланцюгах вартості, що включає забезпечення справедливих умов праці, дотримання прав людини та підтримку місцевих громад;
- ✦ ефективне управління ризиками є ключовим аспектом управління глобальними ланцюгами вартості, що включає ідентифікацію, оцінку та мінімізацію ризиків, пов'язаних з політичною нестабільністю, економічними кризами, природними катастрофами та іншими факторами;
- ✦ тісна співпраця між усіма учасниками глобального ланцюга вартості є критично важливою для успішного управління глобальними ланцюгами вартості.

Отже, управління глобальними ланцюгами вартості є складним, але необхідним завданням для сучасних підприємств. Інтеграція інноваційних технологій, упровадження принципів сталого розвитку та забезпечення соціальної відповідальності дозволяють підприємствам не лише підвищити свою конкурентоспроможність, але й зробити свій внесок у сталий розвиток глобальної економіки. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Bulatova O., Shabelnyk T., Marena T., Reznikova N. Influence of Regional Financial Market Models on the Structure of Global Financial Assets. *Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). Advances in Economics, Business and Management Research*. 2019. Vol. 95. P. 281–285. DOI: 10.2991/smtesm-19.2019.55.
2. Gereffi G., Fernandez-Stark K. *Global Value Chain Analysis: A Primer*, Center on Globalization, Governance & Competitiveness (CGGC). *Duke University Durham*, 2011. URL: https://www.globalvaluechains.org/wp-content/uploads/Primer_1stEd_2011.pdf
3. Gereffi G., Fernandez-Stark K. *Global Value Chain Analysis: A Primer*, 2nd Edition. Center on Globalization, Governance & Competitiveness (CGGC). *Duke University Durham*, 2016. URL: <https://dukespace.lib.duke.edu/items/e8010f4b-90c9-4835-bc54-16422bb7efb6>
4. Gereffi G., Humphrey J., Sturgeon T. The governance of global value chains. *Review of International Political Economy*. 2005. Vol. 12. Iss. 1. P. 78–104. DOI: 10.1080/09692290500049805.
5. Gereffi G., Risks and Opportunities of Participation in Global Value Chains. *World Bank Policy Research Working Paper*. April, 2014. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/18333>
6. Krysovaty A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Ovagin A. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. *Problemy Ekonomozwoju / Problems of Sustainable Development*. 2024. Vol. 19. No. 1. P. 164–172. DOI: <https://doi.org/10.35784/preko.5755>
7. Lee J., Gereffi G. Global value chains, rising power firms and economic and social upgrading. *Critical Perspectives on International Business*. 2015. Vol. 11. No. 3–4. P. 319–339. DOI: <https://doi.org/10.1108/cpoib-03-2014-0018>
8. Melnyk T., Melnychenko S., Reznikova N. The Conceptual Framework for the Operation of Financial Systems in the Context of Global Structural Transformations of Business Models of Banking. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5. Iss. 4. P. 148–154. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-4-148-154>
9. Melnyk T., Reznikova N., Ivashchenko O. Problems of Statistical Study of “Green Economics” and Green Growth Potentials in the Sustainable Development Context. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6. Iss. 3. P. 87–98. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-87-98>
10. Milberg W., Winkler D. Economic and Social Upgrading in Global Production Networks: Problems of Theory and Measurement. *International Labour Review*. 2011. Vol. 150. Iss. 3–4. P. 341–365. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1564-913X.2011.00120.x>
11. Reznikova N. Ecological Imperatives for Extension of Globalization Processes: Problem of Economic Security. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 21. С. 23–26. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2016/6.pdf
12. Reznikova N., Ivashchenko O., Rubtsova M. Global Problems as a Subject of Interdisciplinary Studies

- in the Focus of International Economic Security and Sustainable Development. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 24–31.
DOI: 10.32702/2306-6806.2020.7.24.
13. Shtal T., Ptashchenko O., Rodionov S., Kurtsev O. Implementation of modern marketing tools in entrepreneurial activity. *Економіка розвитку*. 2023. Т. 22. № 4. С. 53–63.
DOI: 10.57111/econ/4.2023.53.
 14. Гірна О. Б. Локальні та глобальні аспекти формування доданої вартості у ланцюгу поставок. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Вип. 1. С. 22–28.
DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-4>
 15. Грушко В., Ковчар Р. Сучасне розуміння глобальних ланцюгів вартості. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. № 1. С. 9–14.
DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-69-9-14>
 16. Десятнюк О. М., Крисоватий А. І., Птащенко О. В. Розвиток фінансового інструментарію бізнесу в умовах цифрової інклюзії. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 6. С. 28–37.
DOI: 10.30857/2786-5398.2023.6.3.
 17. Дугінець Г. В. Глобальні ланцюги вартості : монографія. Київ : КНТЕУ, 2018. 412 с.
 18. Кизим М. О., Крамарев Г. В., Іванова О. Ю., Хаустова В. Є. Теоретичні засади розвитку глобальних ланцюгів створення вартості. *Бізнес Інформ*. 2018. № 12. С. 39–50. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-12_0-pages-39_50.pdf
 19. Птащенко О. В. Економічна інклюзія на міжнародному та регіональному рівнях: фінансовий аспект. *Світ фінансів*. 2023. № 2. С. 95–105.
DOI: 10.35774/SF2023.02.095.
 20. Птащенко О. В., Резнікова Н. В., Іващенко О. А. Міжнародні стратегічні альянси в умовах цифрових трансформацій і розвитку ринку даних. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*. 2023. No. 2. P. 214–227.
DOI: <https://doi.org/10.32750/2023-0218>
- REFERENCES**
- Bulatova, O. et al. "Influence of Regional Financial Market Models on the Structure of Global Financial Assets". *Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). Advances in Economics, Business and Management Research*, vol. 95 (2019): 281-285.
DOI: 10.2991/smtesm-19.2019.55
- Desiatniuk, O. M., Krysovatiy, A. I., and Ptashchenko, O. V. "Rozvytok finansovoho instrumentariu biznesu v umovakh tsyfrovoy inkluzii" [Development of Business Financial Instruments in Conditions of Digital Inclusion]. *Zhurnal stratehichnykh ekonomichnykh doslidzhen*, no. 6 (2023): 28-37.
DOI: 10.30857/2786-5398.2023.6.3
- Duhinets, H. V. *Hlobalni lantsiuihy vartosti* [Global Value Chains]. Kyiv: KNTEU, 2018.
- Gereffi, G., Humphrey, J., and Sturgeon, T. "The governance of global value chains". *Review of International Political Economy*, vol. 12, no. 1 (2005): 78-104.
DOI: 10.1080/09692290500049805
- Gereffi, G. "Risks and Opportunities of Participation in Global Value Chains". *World Bank Policy Research Working Paper*. April, 2014. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/18333>
- Gereffi, G., and Fernandez-Stark, K. "Global Value Chain Analysis". *Duke University Durham*, 2011. https://www.globalvaluechains.org/wp-content/uploads/Primer_1stEd_2011.pdf
- Gereffi, G., and Fernandez-Stark, K. "Global Value Chain Analysis". *Duke University Durham*, 2016. <https://dukespace.lib.duke.edu/items/e8010f4b-90c9-4835-bc54-16422bb7efb6>
- Hirna, O. B. "Lokalni ta hlobalni aspekty formuvannya dodanoi vartosti u lantsiuhu postavok" [Local and Global Aspects of the Formation of Added Value in the Supply Chain]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, no. 1 (2022): 22-28.
DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-4>
- Hrushko, V., and Kovchar, R. "Suchasne rozuminnia hlobalnykh lantsiuhiv vartosti" [Contemporary Interpretation of Global Value Chains]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, no. 1 (2023): 9-14.
DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-69-9-14>
- Krysovatiy, A. et al. "The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development". *Problemy Ekorozwoju / Problems of Sustainable Development*, vol. 19, no. 1 (2024): 164-172.
DOI: <https://doi.org/10.35784/preko.5755>
- Kyzym, M. O. et al. "Teoretychni zasady rozvytku hlobalnykh lantsiuhiv stvorennia vartosti" [The Theoretical Foundations of the Development of Global Value Chains]. *Biznes Inform*, no. 12 (2018): 39-50. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-12_0-pages-39_50.pdf
- Lee, J., and Gereffi, G. "Global value chains, rising power firms and economic and social upgrading". *Critical Perspectives on International Business*, vol. 11, no. 3-4 (2015): 319-339.
DOI: <https://doi.org/10.1108/cpoib-03-2014-0018>
- Melnyk, T., Melnychenko, S., and Reznikova, N. "The Conceptual Framework for the Operation of Financial Systems in the Context of Global Structural Transformations of Business Models of Banking". *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5, no. 4 (2019): 148-154.
DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-4-148-154>
- Melnyk, T., Reznikova, N., and Ivashchenko, O. "Problems of Statistical Study of "Green Economics" and Green Growth Potentials in the Sustainable Development Context". *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 6, no. 3 (2020): 87-98.
DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-87-98>

- Milberg, W., and Winkler, D. "Economic and Social Upgrading in Global Production Networks: Problems of Theory and Measurement". *International Labour Review*, vol. 150, no. 3-4 (2011): 341-365.
DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1564-913X.2011.00120.x>
- Ptashchenko, O. V. "Ekonomichna inkluziia na mizhnarodnomu ta rehionalnomu rivniakh: finansovyi aspekt" [Economic Inclusion at the International and Regional Levels: The Financial Aspect]. *Svit finansiv*, no. 2 (2023): 95-105.
DOI: 10.35774/SF2023.02.095.
- Ptashchenko, O. V., Reznikova, N. V., and Ivashchenko, O. A. "Mizhnarodni stratehichni aliatsy v umovakh tsyfrovoykh transformatsii i rozvytku rynku danykh" [International Strategic Alliances in the Context of Digital Transformation and Data Market Develop-

- ment]. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, no. 2 (2023): 214-227.
DOI: <https://doi.org/10.32750/2023-0218>
- Reznikova, N. "Ecological Imperatives for Extension of Globalization Processes: Problem of Economic Security". *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 21 (2016): 23-26.
http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2016/6.pdf
- Reznikova, N., Ivashchenko, O., and Rubtsova, M. "Global Problems as a Subject of Interdisciplinary Studies in the Focus of International Economic Security and Sustainable Development". *Ekonomika ta derzhava*, no. 7 (2020): 24-31.
DOI: 10.32702/2306-6806.2020.7.24
- Shtal, T. et al. "Implementation of modern marketing tools in entrepreneurial activity". *Ekonomika rozvytku*, vol. 22, no. 4 (2023): 53-63.
DOI: 10.57111/econ/4.2023.53.

УДК 330.3:338.4
JEL: F23; Q13; Q17
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-64-70>

ВПЛИВ ТНК НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ЕКСПОРТ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

©2024 ЛАЗАРЕНКО М. І.

УДК 330.3:338.4
JEL: F23; Q13; Q17

Лазаренко М. І. Вплив ТНК на сільськогосподарський експорт країн, що розвиваються

У статті досліджується вплив транснаціональних корпорацій (ТНК) на сільськогосподарський експорт країн, що розвиваються, з особливим акцентом на їх роль у формуванні та переробці агропродовольчих товарів. В умовах глобалізації та технологічних змін сільське господарство стало важливим сектором економіки країн, що розвиваються, забезпечуючи економічний розвиток і створення робочих місць. ТНК, володіючи фінансовими ресурсами та технологічними ноу-хау, значною мірою впливають на ефективність і конкурентоспроможність сільськогосподарського експорту, хоча їхній вплив часто є непрямим. Стаття аналізує трансформацію агропродовольчого експорту в умовах участі ТНК, а також зміни в структурі та обсягах експорту сільськогосподарських товарів у країнах, що розвиваються. Розглядаються різні форми участі ТНК, включно з прямими іноземними інвестиціями, контрактним фермерством і контролем над транскордонними ланцюгами постачання. Автор акцентує увагу на ролі ТНК у наданні необхідних ресурсів для експортної діяльності, таких як ринкова інформація, технології та доступ до міжнародних ринків. У статті також зазначено, що хоча ТНК значною мірою сприяють підвищенню ефективності сільськогосподарського експорту, їх діяльність не завжди відповідає інтересам довгострокового сталого розвитку країн-реципієнтів. Особливу увагу приділено дисбалансу вигод між ТНК і виробниками сільськогосподарської продукції, що призводить до значних економічних та соціальних викликів для країн, що розвиваються. Висновки статті підкреслюють важливість розуміння ролі ТНК у формуванні сучасних тенденцій сільськогосподарського експорту та необхідність подальшого дослідження їх впливу в умовах постковідної та безпекової кризи.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, іноземний капітал, сільське господарство, сільськогосподарський експорт, країни, що розвиваються, економічний розвиток, глобалізація.

Бібл.: 9.

Лазаренко Максим Ігорович – аспірант кафедри економічної теорії та економічних методів управління, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)
E-mail: lazarenko1404@gmail.com

UDC 330.3:338.4
JEL: F23; Q13; Q17

Lazarenko M. I. The Impact of TNCs on Agricultural Exports of Developing Countries

The article examines the impact of transnational corporations (TNCs) on agricultural exports of developing countries, with a special emphasis on their role in the formation and processing of agri-food products. In the context of globalization and technological change, agriculture has become an important sector of the economy of developing countries, providing economic development and job creation. TNCs, with their financial resources and technological know-how, have a significant impact on the efficiency and competitiveness of agricultural exports, although their impact is often indirect. The article analyzes the transformation of agri-food exports in the context of TNCs' participation, as well as changes in the structure and volumes of agricultural exports in developing countries. Various forms of TNC participation are considered, including foreign direct investment, contract farming and control of cross-border supply chains. The author emphasizes the role of TNCs in providing the necessary resources for export activities, such as market information, technology and access to international markets. The